

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10707

KAYLEKHDIKE VOKHN

Izi Kharik

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

איזי כאריק

קיילעכדיקע וואָכנ

צוגעגרייט און געקירצט
פאר דער שול'ס ק-נ

מערוכע-פארלאג פון ווייסרוסלאנד
נאצסעקטער

1933

מינסק

רעדאקטער-רובראָוויצקי
טעכרעדאקטער-קארפּינאָוויטש

אַפגעגעבן איג דרוקער'ן דעם 19/X-32 י.
אונטערגעשריבן צום דרוק-דעם 20/II-33 י.
אויסגעזעצט-גרינהויזס בריגאדע א. נ. מאָלאָטאָוו
פּאַראנט. קאַרעקטער פונג דרוקער'ן שטרעקמאן

דרוקער'ן א. נ. טטאלינ

גלאזליטבעל 1117.

פיראוש 4.000

כאשטעלונג 2676.

צווייטע וואכטע.
דריטע וואכטע.
גייט א מאכנע
נאָכ א מאכנע.

אלע-אלע-אלע-אל
אלע גייען צום אוראל.¹⁾
סיגייט דער פלייציקער אמכאל,²⁾
סיגייט דער גרינזער קאמיסאר,
סיגייט דער יונגער בריגאדיר,
סיגייט דער רויטער קאמאנדיר.
אלע מיר און אלע מיר:
איין פארגלויבטער בריגאדיר.

סיגייט אהער סוראכאני,³⁾
סיגייט אהער באלאכאני,
סיגייט אהער בינאגאדי,
ביכרעכאט און סאבונטשי.
אלע-אלע-אלע: — הי!
אלע-אלע-אלע: — מי!

אלע-אל און אלע-אל
אלע גייען צום אוראל.
סיגייט דער פערט מיט צימרינג-הויט,
סיגייט דער טיורק, געוונט ווי ברויש.

¹⁾ אוראל-אליאיעט איז דער ציט פון א דורכרייס.

²⁾ אמכאל-טרעגער.

³⁾ געזען טוב פארשעט ארום באקן, ווי מע באקומט ארום דעם נאשט.

סיגייט דער רוס, און דער גרוינ,
און דער מייסטער פון בערלין,
און דער גארבער פון סמאָרגאָן,
די גארבארעס,
די מאליארעס,
מאָטאָריסטן, טראקטעריסטן,
און די שטרענגע מעטאליסטן
אלע-אלע קומען אָן.
אלע-אלע-אלע: — בויט!
און ווי כנא¹ מעשונע-רויט,
ראנגלט זיך די זורנע.
זורנע-טארע-טארע-טארע —
זורנע-טארע-קאמאנטשא.
און די כרויבן-די טראָמבאָנען
פלאטערן, ווי בונטע פאָנען,
העכער פון אָרקעסטער.

האַט די פידל הויכ דאָס קעפעלע פארהויבן:
— פּיין. פּיין.

האַט די פידל הויכ דאָס קעפעלע פארהויבן:
פּיין. פּיין.

פידל-פּיין.

פידל-פּיין.

— מיד וועלן אלע בויער זיין.

¹ כנא — א טארן.

מאַנטיק-דינסטיק-מיטוואַך-דאַנערשטיק און פרייטיק,
אלע טעג פארברידערטע און אלע טעג באפרייטע.

קליינעדיקע מונטער-טעג, ווי בריגאדירן גייען,
אין בויונג-בוי, אין יאָנטעוו-בוי— א ליכטיקער קאָנווייער.

מיר וועלן באלד ארויסגיין דאָ אינמיטן פון א מאַנטיק,
פרייע זיך מיט אלעמען אין שטענדיקייט פון יאָנטעוו.

מיר וועלן זיך ארוםקוקן: קיין שאבעס און קיין זונטיק—
אלע טעג פולבלוטיקע און האָפערדיק-געזונטע.

עס וועלן טעג פארמאָגן דאָ אפּ שענסטער פון פלאַנעטן—
מעכטיקייט פון מוסקולן און הערצער פון פּאָעטן...

פון אוראלט ביז אוראלט אן אייביקער מאַך
עסט זיך אריין אין די הימלען.
דאָס לעבן— איין לאַנגע פארומערטע וואָך:
שווייגעניש. שטומעניש. שימל.

קוקט דורך די האָריקע כמארעס די זון,
קען זי די ערד ניט פארטראָגן,
ס'ווערט אזוי הייל און ניטהיימלעך דערפון,
נעמען די כניעס דאן קלאָגן.

זיי רעווען, זיי ריטשען אפּ זייער געביינן,
מיט ווארעמע מילער זיי טאפן...
הערנער-געפלעט, צעפּנטע ציין.
טומפיקע שווערקייט פון לאפּעס.

פליעסקעט אין וואסער דער זילבערנער העכט,
פרייט זיך דער גילדענער שלייען.
און דאָרשטיקע יעגער נאָך בלוט און געפּעכט
גייען ארום דאָ פארטייעט...

דער פישער פארווארפט דאָ זיין הארבסטיקע נעצ,
בא וועלטישע גרינער-דער יענער.
און יעדערער גרייט דאָ אינ מאַכיקער נעצ
די הארטע צעוואקסענע נעגל.

דאָ סאָלעמט זיכ יעדן דער רייכ פון בלוט,
די נעולעכער שמעקן אינ גלוסטונג.
די גאנצענע ערד ליגט פארהראזניעט אינ ברוד
און אָטעמט מיט ליידיקער פוסטקע...

עס יאָגן זיכ אומ נאָר צעבייזערטע וועלט,
און מענטשן פארטשאטעטע לונג...
און ס'לייגט זיכ דער הימל אזוי ווי א פעלד.
הונער. געוואָן. און מעשוגע.

ליגט ערגעץ פארוואָרפן א שטרויענע דאָרפ,
אינ שיטערע שינדלעכ-א שטעטל.
די גאנצענע וועלט איז באוואקסן מיט טאָרפ,
וועט קיינער ניט קענען שוין רעטן...

ס'איז ערגעץ אינ הימלען פאראנען א גראס,
און ערגעץ-א גוהיר און א סראָדע.
נאָר מיר זיינען עלנט, און מיר זיינען שלאָס.
און מיר זיינען-גאַרנישט-מיט גאַרנישט.

ווי ווארעמע מאַכן דאָ הויערט דער שלאָס,
ווי אייביקע טאָרפן-דער דאלעס.
שטעטלעכ פארמאָגן א טכורענעם דאָן,
דערפלעכ-א פלאקסענעם גאלעכ.

האָראו-שאבעס-איז העכסטע נעשאַמע-יעסוירע,
זינדער פראטער פון ווייסע מאלאָכימ.
און זונטיק-ער יושעס, ווי ס'יושען כאזירימ,
געפרעסן, געזויפן און-אָנגעמאלאָכעט,

אָי, אונדזער שאבעס,
אָי, אונדזער שאבעס.

האואלעך:—זונטיק איז גאָלדענער טרייף פֿון איקאָנעס,
וואַרעמער ווירעך פֿון פּאַניקאָדילעס.
פּריער איז קלויסער, דערנאָך דער האַרמאָניק
דורך טענז און דורך פּרייד און ביז בענקשאַפט רי שטילע,

אי, אונדזער זונטיק,
אַי, אונדזער זונטיק.

— שאַבעס—א וויסער מיט פּעדעמלעך בלויז.
— זונטיק—א בונטער מיט רויטע קוטאָסן.
— זונטיק? ס'איז גאָרנישט. כאַמורים און גאַיט.
— שאַבעס? ס'איז גאָרנישט. פּאַרכאַטע און בלאַטע.

— אַיער שאַבעס,

— אַיער שאַבעס

שטויב. אש.

שיידים. מייסימ. מעכאַשיפּעס.

א שאַבאַש.

א שאַבאַש!

— היי, היי, היי.

א ייד איז גיט קיינ גאַי.

שיקער איז ער,

טרינקען מיו ער...

— טפּויל!

— טפּויל!

אַ—ווא—טון דער ערד ביז די הויכנ.

א—ווא!—פון די הויכנ ביז—דאָ.

עס נידערט די גאָלדענע שאַ,

ווערט אלץ מיט שאַבעס פאַרצייכנט.

דאָרט, הינטער הימלשן פאַס,

קליבב זיכ פּויגעלעך—טפּילעס.

און ס'גרייט זיכ א צווע, א שטילע

די מאלקע פון שאַבעס צו גאַסט.

פאַמעלעך. פאַמעלעך. פאַמעלעך.

אפ טרעפלעך פון פאַרמעט זי נידערט.

און סטייעס מאלאָכימלעך העלע

זינגען פאַרצוקערטע לידער.

ס'טריפן די הימלען מיט זיסקייט,
מיט איידלקייט, מיט סיראדאָי.
און ס'באהאלט זיינע קרעמערשע שליסלעך
דער ייִדישער גאַט—אדוינאָי.

שליסט מען שוין אונטן די קראַמען,
מע טוט אָן די שלעסער פארבענקט.
געזיגט איז דיין הייליקער נאָמען,
וואָס דו האָסט אונזו שאבעס געשענקט.

שאבעס, אָ, ווארעמער בוימל,
וואָס פליסט אָן א רויקער טייך.
דו כוּוילסט די יידן איניינעם—
ברידער—סיי אָדעם, סיי רייכ...

דער בליינענער גרויל פון יארידן
צעגייט אַינ דעם הייליקן אייל...
אוי, גוט, וואָס דו האָסט אונזו פאר יידן
אָט דאָ אפ דער וועלט אויסדערוויילט...

דו גיסט אונזו א וואָכ אפ געטומל,
שאבעס—אפ טיינען און רו.
מיר זיינען איין הייליקע אומע
און אונדזער דערלייזער ביסטו.

גענייטעס, געוויינ און פארדראָסן
ווערן מיט שאַרוע פארוועבט...
רויקער.

שאבעס—

שאבאָסן

שפרייט זיך אפ ייִדישע קעפּ...

ווקסיק און ברייט איז די שטוב בא רעב-כעוקל פון גאַמבינ.
ווקסיק געבויט און פארלייגט אפ א פעסטן פונדאמענט.
די טירן—פארהייבן. די שויבן—געשניערט. די מעבל—אינ סאמעט.
שפאנט ער ארומ, אָט דער כעוקל, מיט זעטיקער רו אפ דער גאַמבע.

פון מירעו געקומען. איצט מאכט ער פאוואָליע האוודאָלע.
— וועיטען לעכאָ מיטאל האשאָמאָי אומישמאניי האַאַרעצ — — —
די שפייכלערס באלאָדן מיט פלאקטן, מיט ווייצן, מיט קאַרן
און ס'כראַמשקען דעם גאַלדענעם האַבער די פערד אינ סטאדאָלע.

עס ווארטן די בעהיימעס אפ מערקן אין ווארעמע שטאלן
און טרייסלען גערקטן מיט פולע און ווארעמע אייטער.
ציען זיך וועגן פון שטעטלעך און דערפעלעך ווייטע,
שטרעמען אהערצן און בלייבן צעטרקטן דאָ אלע...

אימ ברענגען די דערפער די ערשטלינגען-טוועס צופירן.
נאָך רוילעכע קערנער אין פליין און אין הונגער געדראָשן.
און שטעטלעך שיקן דעם לעצטן, פארבלוטיקטן גראָשן,
זינגט ער פאוואָליע:—אל-טירקאָ, אל-טירקאָ, אל-טירקאָ!...

די פליטן צעלאָזן, שווימען זיי איצטער קיין דאנציק.
און דאָרפישע יונגען אפ טייכנ באזינגען-באוויינען די דאָליע.
אָט, שפאנט ער. אָט, גייט ער. אָט, זיצט ער. פאוואָליע. פאוואָליע.
און ס'דאכט: דער ריבוינעשע-לילעם אפילע געהערט אימ אינגאנצן...

אי, גוט איז. אי, וויל איז. איצט נעמט ער אביסלעך מאשקע—
לעכאימ, לעכאימ, און לעבן זאָל ווערן נאָך לייכטער.
קומען אלמאָנעס און ברענגען געשייערטע מעשענע לייכטער.
נאט אייך, רעב-כעזקל, ניטאָ שוין קיין בעסערער מאשקן...

ברענגען די שוסטער מאשקאָנעס און בעטן אנטלייען אפ רימען.
קומען די שנידער און ברענגען די קעפלעך פון זינגער-מאשינעס.
— אי, גאָטעניר-זיסער, איך גיב דינע אָרעמע יידן פארדינען,
מיר זיינען מיט מיצוועס פארפולט, ווי מיט יאָדעס פארפולט איז דער
רימוין... (1)

אי, גוט איז. אי, וויל איז. איצט נעמט ער א צווייטן לעכאימ.
— הערסט, רעב-כעזקל, מיר וועלן דערלעבן, דערהארן!
אָט, טרינקט ער. אָט, זיצט ער. אָט, שפאנט ער. א ווארען א ווארען!
און ס'שטרעקט איך די גלידער א שיקערער, פריילעכער פייער.

— היי, יידן, היי גאָימ, קאכצאָנימ-דאלפאָנימ-עווינימ,
נאט אייך און טרינקט פאר מיין קאָוועד א שטארקן לעכאימ!
וואָס וואָלט איר געטאָן, ווען איך וואָלט אייך ניט וועלן אנטלמען?
איר וואָלט, ווי די קלאָוים צעפייגערט—איר אלע אועלע-אזוינע.

(1) רימוין—א מילגרוימ.

לינו אפ' טישן-טאלייסיס, כאליאחעס און גאלדענע צעלעניס,
בערדיקע פעלצנ, טורדוטנ און שטיקער פון טומע...
האָט רעב כעזקל באפוילנ דער רעבע זאָל קומען, —
איז דער רעבע געקומען פרומ, ווי אן אָמיינ.

איז געקומען דער גאבע, דער כאונ, דער שאמעש:
— רעב-כעזקל, גוט-וואָך אייך, רעב-כעזקל-יעכעזקל!
האָט מען צעזעצט זיך בא טישן געוועקסטע
גאָכאמאָל פראווען דעם איינעג שעה-שאבעס.

האָבן זיי צעזעצט זיך אלע בא די טישן
און האָבן זיך גענומען פאר די פליישן און די פישן
— אי, טשירי-בימ-באָמ,
— אי, טשירי-באָמ

האָבן זיי געטרונקען פון דער הייליקער פליאשקע,
לעבן זאָל, אי, לעבן זאָל, אי, לעבן זאָל די מאשקע.
— אי, טשירי-בימ-באָמ,
— אי, טשירי-באָמ

און זיינען אלע בעגילופנדיק געוואָרן,
האָבן זיי געשיקט נאָך די פריילעכע קלעזמאָרים.
זיינען די קלעזמאָרימלעך
געקומען מיטאמאָל.
מידל-פלייט
צימבל-באס,
מידל-פלייט און פייפאָל.

האָבן זיי צעשטעלט זיך אלע בא דער טיר.
זיי ווילן מעסאמייעך זיין דעם רעבן און דעם גויער.

— העמקער-הויל און העפקער-אַרעם,
פיר, די פריילעכע קלעזמאָרים,
וואָס זשע זאָלן שפילן אייך?
עפשער שפילן אייך א פריילעכס?
עפשער שפילן אייך א וואָלעכ?
עפשער שפילן א סטראדאניע,
וואָס זאָל רייזן, ווי א טיכ?

— שפיל, קאפעליע,
 שפיל, קאפעליע,
 פונעם דיל און ביז דער סטעליע,
 שפיל, שפיל,
 וויל רעב-כעזקל נאכעס וויל,
 וויל דער רעבע כעדווע וויל.
 — שפיל,
 — שפיל!

האָבן די קלעזמאַרים זיך פארנומען מיטאמאָל —
 זינען זיך די סמיטשיקעס פארגאנגען אזוי זיס,
 דער באס האָט אָנגעהויבן טרעטן אפּ די פיס
 און ס'פלאַטערן שוין פייגעלעך אין דינעם פּייטאַל.

האָט דער רעבע פארצויגן א הייליקן ניגון:

— אי, טשירי-באָם,
 — אי, טשירי-באָם,
 באָם,
 באָם!
 קלינג-לינג-גאלעכ!
 גלויבט-לויבט-א-אלע!
 גלעקער-קלינגען,
 גלעקער-קלאָנג.
 גלאַק,
 גלאַק!
 מאָרגן-כאָנע.
 מאָרגן-כאָנע.
 כאָג
 כאָג
 אייער שאבעס, אייער שאבעס —
 שטויב! אש-ש-ש —
 שיידים-מייסימ-מעכאשימעס —
 א שאבאש,
 א שאבא-א-ש.

אלע, אלע, אלע, אלע,
 גלויבט אין גאָט און גלויבט אין גאלעכ!
 גאָט!

און דער גלאַק, דער וואַגיק־העכסטער,
ברומט און ווינט זיכ! ברומט און קרעכצעט —

באַכ!

Bori ♪

און דער פּיטעלער, דער דינער
פעט פּאַרכליאַבעט זיכ אינ סינע!
זשיד—און זשיד—און קאלאמיד־דיד
זשיד—און זשיד—און קאלאמיד־דיד,
און דער יונגיקער, דער דינסטער,
רייצט זיכ פּריילעכ אינדערפּינצטער:

דינ,

דינ,

דינ.

דינ!

... סוויאַטע־האַ דוכא! און—אַמינ—נ—נ—

II. וויינענדיקע ווייקנ זיכ...

ליגט א געגנט דאָ פארלָאַרנ, גאַרע וועלט איז דאָ פארהאקט.
אלטע טראקטן, טיפע באָרנ און א יונגינקער סאָסניאק.
פוילע פניאָקעס, ווייסע פלייסט און א בענקשאפט נאָכ א שטאָט...
דרייט א וועג און גייט-פארדרייט זיכ, און קיין וועג איז שוין ניטאָ.
קויטיק-כליופיק. קויטיק-כליופיק. כלאמ. שלעפ. כלים.
וידער טראקטן. סאָפעט-טופעט. רעדער-סקריפ.
כאלופעס-כאטקעלעכ צעוואָרפן. שטרוי. קינ. פליין.
זינקען געגנטן אינ טאָרפן.
וואָס

וועט

זיינ?

וויינענדיקע ווייקנ זיכ,
ווייקנ זיכ די וואסערן,
די וואסערן די פוילע—
בא די פוילע ברעגעס אפ דער טייכ ארעסע.

קומען ווינטן ווייען דאָ,
קומען וועלם און וואָיען,
ווייען-וואָיען-ווייען דאָ—
בא די פוילע ברעגעס אפ דער טייכ ארעסע.

וידו זא וואָראָטי—מכי די בלאָטי,
טויטע טאָרפן פרייען דאָ,
וויסטע וועלדער ווילדעווען,
כוואליעס פארקלייעטע,
ווינטן גרינ-פארווייעטע—
בא די פוילע ברעגעס אפ דער טייכ ארעסע.

ווי איינזאמ איז ווייטרוסלאנד דאָ.
ווי עלנט איז ווייטרוסלאנד דאָ.

אז אָרעם די כוּדאָבע
און כמאריק די פּאָגאָדע
בא די פּוילע ברעגעס אפּ דער טייכ ארעסע,
איז ווער וועט אונדו דאָ קאָרמענענ,
אויב ווער וועט אונדו דאָ אָנפּאָיענ—
בא די פּוילע ברעגעס אפּ דער טייכ ארעסע.

איז ווייע, וואָיע, ווארעמע זשאלייקע¹,
עס וויינט אינ דיר דער פיענ—דער בעלארוס
ביז וואנען וועלן מיר, ווי ליקע זיכ דאָ ווייקן
אינ דער זאָלקער, אָפּגעלאָזטער רו.

אינ ווילדער וויסטעניש דאָ זינקען טויטע וויאָרסטב
און מיט צינגא עס אָטעמט אונדווער מויל.
די ערד איז דאָ פארגאָסן מיט קאראָסטע
און ס'איז די הייכ ביז מירעוו—פאט צעפּוילט.

דער גאנצער קאנט—א שטיק פארקלעפטער קאָלטנ:
ניט דורכפאָרן, ניט דורכצוגיינ צופוס.
עס האָבן אימ, אפּאָנעמ, לאנג פארשאָלטנ:
איינ גאָט—פּערונ, דער צווייטער גאָט—ייסוס.

ווערבעס—
קארליקעס און ליליפוטנ,
איר ווויקסיקער און כמארע—רויכ,
די ערד פארבראקניעט דאָ מיט קראנקע בלוטנ
און ווילגאָשטש² רויכערט זיכ ביז וואָלקנ—הייכ.

ספאגנום³ פּאָשעטער, ספאגנום טייערער,
ספאגנום—לעבעדיקער—טויטער מאַכ,
עס בראָדויענ אומ אפּ דיר פארקילטע פּייערנ
און ביבערס וויינענ דאָ ביז גרייזן בראַכ...

¹ זשאלייקע—אב אמאָליקער מוזיקאלער בלאַז-אינסטרומענט. באשטייט פון אן אָקטאָוואָרן פּייער
אריינגעשטעלטע צוויי טשערעס—וויקעס מיט עטלעכע לעכלעכ.
² חילגאָשטש—באסקייט, פּיכטקייט.
³ ספאגנום—אזא מאַכ.

אזא קאליעלע דאָ, אזא פארטייעטקייט,
דער געגנט טרייסלט זיך אונטער די פיס.
און ס'ליגט א פויערל בא טוכלע שייטערן—
א פולער טורפל מיט רעוואמאטיזם... ?

ניט מע אקערט דאָ און ניט מע בראַנעוועט.
בערנ-טומפיקייט און פיקס-געלאפ.

אפ פאַלעוואניע¹ נאָר
קומט צופאָרן ווען
מיט א כאליאסטערע הינט
דער יונגער גראפ.

הונדערט וויאָרט אינדערלענג,
הונדערט וויאָרט אינדערברייט.
ניט פארהוילעט נאָך אַט דעם מאיאָנטעק.
אינ א מירמלנעם שלאָס—
א גינגאָלדענער דיל,
אפ דעם גילדענעם דיל,
קלאָר-קרישטאָלענע בענק,
אינ דעם מירמלנעם שלאָס,
אפ דעם גילדערנעם דיל,
אפ קרישטאָלענע בענק,
איין כוידעש אינ יאָר
קומט דער גראפ און ער פראוועט דאָ יאָנטעו.

פונ די בעדער, צי וואָס?
פונ די בעלער, צי וואָס?
קומט דער גראפ אָן אינ מארדערס פארקוטעט.

ווערט גלייך ליכטיק אינ שלאָס,
ווערט גלייך הילכיק אינ שלאָס,
געטראנק און קרעדענצ,
און קלעומאָרימ און טענצ,
און אינ גילדערנע קרענצ...
כיוואָלט דערציילן פונ-דאָס,
כיוואָלט דערציילן פונ-יענצ,
נאָר איך וויל ניט.
גענוג:
עס ס'סקוטש-גע-ע-ע.

¹ פאַלעוואניע—געיענ.

און דער גראפ האָט זײַן קאַניוכ נאָכ מערער געליבט,
ווי דעם פּערד אינ די גילדערנע עפּל.

הארבסט. ווען דער געגנט פּלעגט זינקען אינ כליפּ,
אינ ווייסן, ווייטרוסישן נעפּל,
פלעגט ער דעם קאַניוכ דאן רופּן צו זיך,
הייסן אימ אַנטאָן סאפּיאנאָווע שיכ
און טאנצן אפּ שפיגל־פּארקעטן.

דער צימבל פּלעגט צימבלען,
די דודע פּלעגט בעטן,
און דער קרעפּטיקער קאַניוכ אינ איידעלע שיכ
פלעגט טאנצן אלצ העכער־און גיכער־און גיכ,
ביז אינ אויג פּלעגט זיך מיטן מעשוּגע די ליכט
און אינ קאָפּ פּלעגט אימ ווערן שטאָק־פינצטער.

אוי, דער גראפ האָט זײַן אייגענעם קאַניוכ געליבט,
נאָכ מער פּונ דעם איידעלן פינטשער.

און פּלוצלונג אינ הייסער צעהוליעטער שפּיל
האָט דער קאַניוכ געגעבן מעשוּגע א בריל
און א שפּיץ אפּ די ווענט און א כראק אפּן דיל,
אז געווען איז א וויסטער ביזאָיענ...

און פּארטאָג, ווען דער קאנט האָט גענומען שוין גרויען,
און די נעפּלען פּונ נאכט ניט גערירט,
האָט מען דעם קאַניוכ אינ סמאָלע פּארשמירט,
האָט מען דעם קאַניוכ אפּ טאַרפּן געשלאַעפּט
און ס'האָט זיך די פּאטליע צום שטערן געקלעפּט,
צו די הייסע פּארלאַפּענע אויגן...

און ווען ס'האָבן די טאַרפּן א מענטשן דערשפּירט,
האָבן זיי אימ מיט א ווארעמען כליפּ
לאנגזאם און רויק פּארוויגן...

אַי, דער גראפ האָט זײַן קאַניוכ נאָכ מערער געליבט,
ווי דעם אלטן פּארציטיקן זייגער...

... נישאָ שוין מער קיין געגנט
 מארווטיילט און פארקנעכטיקט.
 קיין שעטעכע פארוואלדערטע
 אינ לידיקייט פון גרוי.
 מיר האָבן זיי מיט זיכערקייט צעפלענערט און בארעכנט,
 אומגעוועקט, דערהייבן זיי. און אָנגעזאָגט זיי:
 — בוי!

נישאָ קיין סאמאָיעדן, קיין געגנט —
 פון סארטן,
 פון בולבענע ווייסרוסן,
 פון וואַנציקן כאכאָל.
 דרימלענדיקע רייכקייטן, טיפּ אין דרערד מארשפארטע,
 הערן איבט דאָס אָנגרייפן פון וואכנדיק שטאַל...

— דנעפּר-טראקטערבויען
 לעגענדעס אין פארמעסטונג,
 שטאַל-מאגניטאָגאַרסקן —
 אין רוישיקייטן פון גרינס.
 און טויזנטער זאגעס, ⁽¹⁾
 און טויזנטער טשעגרעסן ⁽²⁾
 האָבן מיר ביז הימלען איינגעשפּאַנט אין דינסט.

ווערן הענט באפרייטע און הערצער וועלן וואכ זיין
 פאר יעדער מינדסטן פלאטער פון ווייענדיקן ווינט...
 און אין די העכסטע דאָמנעס, און אין די טיפּסטע שאכטעס
 וועלן מיר אראָפּלאָזן דעם קויעכ פון מאשינ.
 וועלן טעג פארמאָגן דאָ אפּ שענסטער פון פלאיעטן —
 מעכטיקייט פון פוסקולן און הערצער פון פאָעטן...

(1) זאגעס—טראנס-אוקאזער עלעקטרוסטאנציע.
 (2) טשעגרעס—טשעליאבינסקער עלעקטרוסטאנציע.

וויסטעניש אפ טויטע טאָרפּן. אינ וויסטעניש צעפּוילטע הא.
און ס'קרייבן שטייפּע עקסקאוואטערס מיט ליאפּעס ברייט-צעפּנט.
— האמ!

פּונוווייטן—שלאַנק, די קעפּ פּארהייבן, יונגע בושעלעס צעשטעלט,
פּונאַענט—אינ שטאַל געקאָוועט עסן זיי די פּוילע פעלד.

ניט קיינ בושעלעס די קעפּעלעך פּארגראָבן טיפּ אינ טאָרפּ —
עקסקאוואטערן אינ שטאַלענעם,
אינ שטאַלצן וואָרפּ,
די ווילדע וויסטעניש
צעפּרעטן און צעפּאטערן.

א דריי דעם בלאַק—צעיאָגן זיך קאנאטן
און ס'טראָגט זיינ קאָפּ א יונגער עקסקאוואטער,

ער ווארפט זיינ קאָפּ
פּאַרשיקערט
און פּאַרליבט
אפּ טאָרפּ,
אז מ'זאָג און —
כליפּענדיק—און—כליפּ
א פּולן מויל מיט טאָרפּן אָנגענומען,
א פּולן מויל מיט אוראלט אויסגעשפּייט...
און דער אַלטער אַינגעוויגטער אומעט
גוואלדעוועט אפּ ראכּוועסן פּונ צייט...

האָט מיקאָלע דער ברייטער און וווקסיקער יונג
אינ שטייפּ אָגעצויגענער מייקע
פּונ עקסקאוואטער געגעבן א הילטיקן שפּרונג
אז אינ ברוסט האָט געגעבן אן אַייקע.

ער האָט זיך צום גראָבן געגעבן א וואָרפּ
און געבליבן א ווילע פּאַרשטיינערט —
דער עקסקאוואטער פּאַרמורזעט אינ פּליסיקן טאָרפּ
האלט א סקעלעט אינ די ציינער.

האָט אונטער די פּיאטעס געבראַטן די ערד
און ס'האָט אים געהילכט אין דין שליפּן,
און ער האָט זיך צעשריען: איי, בראטצי, אהער!
זינען אלע געקומען צולויפן

האָט איינער געטראכט אפּ א דינעם דיסקאנט.
און האָט די פארטראכטקייט צעריסן:
— אמאָל איז געוועזן א קאָניוכ באַם פאַן,
האָט מען אים דאָדערט פארשמיסן.

האָט דער צווייטער א מאַך געטאָן שטיל מיט דער האַנט:
— ער איז דאָך נאָך גאַנץ און פארבראַנדזעט,
געוויס מוז דאָס זיין גאָר אזא פארטיזאן,
וואָס האָט אין די טאָרפן פארבראַנדזעט.

האָט מען די ריידען ביז ווייטיק פארשטיקט
און געבויגן די קעפּ די קודלאטע...
האָט מיקאַלע געזאָגט און באַרויקט די שטימ:
— מע האָט דאָ דערהאַרגעט פּיין טאַטן.

צוערשט איז די שטילקייט א דינע געווען,
דערנאָך—אזא דיקע און האַרבע.
האָבן פּלוצלונג בריגאדעס זיך ווידער דערקענט,
זיי האָבן דערפילט, אז זיי האָבן נאָך הענט
און זינען אוועק צו דער אַרבעט.

דער עקסקאוואטער:—פרעס!
דער עקסקאוואטער:—ביס!
און יעדע סקיבע טאָרפ
איז וואַרעם, פעט און זיס.

און יעדער ביסן טאָרפ —
איז וויסטענישן רייך.
דער טאָרפ—א פוילע פעל —
מוז ווערן זאט און רייפ.

מיט גאָר זיין גאַנצער גוטס
זיך געבן הויכ אַ ריס.
דער עקסקאוואטער:—פרעס!
דער עקסקאוואטער:—ביס

טאַרם—דאָס איז ברויט, נעם צעשנייד אימ אונ עס.
טאַרם—דאָס איז קויעכ אינ מוסקלען פארפרעסט.
טאַרם—דאָס איז בלוט אינ מאשינעס-קאָנטאָקט.
טאַרם—דאָס איז יוגנט, וואָס הוילעט געשמאק.
טאַרם—איז מיין טאטנס א פלעמ אינ דער באק.

— ... און איצטער אפ טאַרם!—האַט געוואָגט די פארטיי—
איצט מאַפיליזיר זיכ אפ טאַרס אונ—גי.

— גיי, ווייל עס הונגערט אָן טאַרם די פאבריק.
— גיי, ווייל עס האָט דיכ די בוינג געשיקט.
— גיי, און פארקרעמפּעווע זיכ, באַלשעוויק.
— גוט!—האַט געענטפערט פאבריק נאָכ פאבריק.

לעצטע באַלאָדענע, שוויסיקע שאָ.
ס'האַט דער הודאָק זיכ צעפאַכעס אינ לופט.
ס'האַט פיניע דערפילט, ווי עס נאָיעט דער גופ,
און אַייליק געקומען צו זיכ אינ ביוראָ.

מע האָט די באראטונג מיט טעמפן געפירט,
ווייל ליידיקע צייט איז בא קיינעם ניטאָ.
א כאווער האָט קורצ די ביוראָ אינמאָרמירט—
שיקן א גוטן פארטייער אפ טאַרם.

— פיניענ!

— איכ פאַר!

— אז מיר זאָגן ניט:—ניינ.

דערנאָכ, ווען מע איז שוין געגאנגען אהיים,
איז פיניע געבליבן צעטומלעש אינ גאס,
אזוי ווי ער וואָלט זיכ אָן עפעס דערמאָנט.
דערנאָכ האָט זיכ ווארעם געהוידעט זיינ באס:
— כ'בינ דאָכ מיט בלאַטעס פונ ל'אנג שוין באקאָנט.

איז גוט אזוי אינמיטן נאכט,
ווען הייזלעכ לייגן שוין פארמאטערט,
ארויסגיין שטיל, ארויסגיין שארם
אינ אלטע אומרויקע שמאטעס.

זיכ ל'אָזן לויפן גיכ-אונ-גיכ.

א געסל נאָכ א געסל.

אונ אָט—ביזטו, אונ אָט— — —

ס'איז פיניע אומגעריכט
ווי אויסגעוואקסן גרעסער.

ער האָט א שטעל געטאָגן דעם שטול,
א מעסט געטאָגן די דילן.
— וואָס זשע האָטו זיך צעדולט,
פינקעלע-ווערזילע?

איז ער געבליבן בא דעם טיש
און אויסגעברומט א ניגן.
נאָר זײַן יאטל לײכט און פריש
טשוכעט זיך אינ וויגל.

זײַן יאטעלע שלאָמט אינ געפלאַכטענער וויג,
א פיצעלע האנט הענגט פאןאַליע אראָפּ.
און ס'דוכט— צו זײַן קינדערשן, פּוּכיקן קאַפּ
האָט זיך דאָס קישעלע ווייך צוגעדריקט...

— יאטעלע, דיר איז שוין אָפּן און ברייט,
דיך האָט שוין קיינער אינ האס ניט פארפרעסט.
יאטעלע, וואקסט אפ דעם גינציקן קעסט,
וואָס האָט אונדזער לאנד דיר מיט ליבע פארגרייט.

— יאטעלע-יאט, דו געבענטשטער בענקארט!
ס'האָט פיניע געוואָלט אימ א נעם טאָג פונ וויגו
און האָט זיך פארכאפט.
אוועק אפ צוריק,
געלייענט.
— און איצט —
ניט פארשטאנען אינ בלאט...

ער האָט ניט געווסט צי דאָס האָט זיך געדאכט,
צי ס'האָט זיך מעוולוויל געכאַלעמט באנאכט,
נאָר ס'האָט אזא דינער עלעקטרישער שטראַם
געגאפט און געיאָמערט בא אימ אפן דאכ...

ער האָט ניט געקענט הינט דערשלאָפּן די נאכט.
און איז אינדערפרי שוין געווען אינ רייקאַמ.

IV. דו פילסט, וואס ס'וועט זיין...

ווען ס'איז געקומען אהער די בריגאדע, איז די לאגע געוועזן אזא, עס וואקלט און וויגט זיך דער אָנוויקס פון טאָרפענעם קרומען זיגזאג.

סעוואַניקעס קומען אהערצו מיט שווערן, פארמאטערטן בלוט. שטעלן זיך אויס אין קאריערן¹ און גייען דאָ אָפּעט מיט מוט.

עס ווערן די הערצער פארוואקסן אין גראָבע, באַליידיקטע פעל, און ס'ניכעוועט עלנט די ארבעט אין יעדער צעשטויבטער ארטער.

אינ פייכטע, צעוויקטע באַכילעס שטייט מען א טאָג אין קאריער. עס הענגען די האַריקע הימלען. עס רוקט זיך די זון, ווי א בער.

עס קלעפן זיך שוויסיקע העמדער. א דאָרשטיקייט ליגט אפן צונג. — וואסער, אביסלע וואסער, א קאלטן קרישטאָלענעם שלונג.

טרינקט מען פון טאָרפענע בלאַטעס. זופט מען פון זויערן זומפ, — אין דער צעמאמערטער מאמען! אין דעם געפייגערטן זונ!

— נעכטן וואָלט דער גוטער דירעקטער פארגרייטן כאָטש וואסער א קוואַרט און ס'וואקסט די פארביטערטע שווערקייט, ווי דער בלוטיקער שוואַם — מוכאמאָר.

עס ווערן באַליידיקט די רידלעך אין פעסטע באַליידיקטע הענט און ס'לעשן זיך גאָרענע ציפער פון דעם גענערטן פראָצענט...

¹ קאריער — די אָסענע קאנאווע, ווי מע נראָכט דעם טאָרפ.

פון ליקוידירטע פולווארקעס, פון כומערישן גוטס
צווישן די סעזאניקעס פארקריכט דער באלעגוס.

ער גייט ארום פארטייעט דאָ. ער האלט פאן שפארט דעם צונג.
און כאָועט אויס א בלוטיקן און אוימגעריכטן שפרונג.

א שלידער טאָן! א וואלגער טאָן! א זעצ טאָן אָן דער ערד!
ער זאָגט גאָרניט. ער שטערט גאָרניט. ער גייט ארום און הערט.

ווען עפעס גיט א ריס זיך דאָ און עפעס שטעלט זיך אָפּ,
שווינגנדיק און שמייכלענדיק הייבט ער אופ דעם קאָפּ.

ער זאָגט גאָרניט. ער שטערט גאָרניט. ער שמייכלט נאָר געהיימ:
— ברידערלעך-סעזאניקעס, לאָמיר גיין אהיים.

מיר עסן ניט, מיר טרינקען ניט, ס'איז הונגעריק און שווער.
מיר וועלן אלע אויסגיין דאָ באַם בלוטיקן קאריער.

ווען מע גייט אינ באַראַק פון דעם טאָרפענעם, טיפן קאריער,
נאָיעט דער גוף אונטער שווייסיקן, שווערן ברעזענט.
מע פילט ניט אליין שוין די הארטע, פארלאָפענע הענט.
מע גיט זיך א וואָרפ און מע אָטעמט געדולדיק, ווי ערד.

אפ די הארטע פארלאָפענע הענט קוועלן אָן¹ די מאַזאָליעס מיט בלוט
האלט מען שווער אפ די אויגן די הענט מיט די אָפענע דלאָניעס ארום
ווי א מידער שטיק טאָרפ, ליגט בא יעדערן איצטער דער גוף
און ס'וילט זיך נאָר איינס: יעדער פיצל געוועב
זאָל אימ אָנקוועלן
ווידער
מיט מוט.

דעמלט קומ, באלעגוס, און פארלייג א פוגאס.²
ס'איז דער באָדן פאר דיר איצטער, זאָנסטו, געגרייט.
ס'קען א צינד טאָן אינ קאָפּ א מעשוגענער האס
און רעציקע קען ברענען מעווילדול און רויט.

¹ אָנקוועלן—אָנליפן, אָנגיטן זיך (אינ דעם פאל: הויב אופ א בונט).
(. פוגאס—א מיע, א באַמבע.

- פארוואָס איז דאָס עסן אזוי ניט געשמאק?
- וואָס לאָזט מען אונדז לינגן אינען ענגן באראק?
- וואָס קומט דער טאָוואַרישטש פון שטאַט ניט אהער?
- וואָס שטייט ער אליין ניט אינען טיפן קאריער?
- מען האָט אונדז די ערדן צעגראָבן אפּ טאַרפּ,
- דערווייל איז אָן פּאָזשניעס¹ פארבליבן דאָס דאַרפּ.
- אָן היי וועט צעפאלן דאָס ביסעלע סקאַט,
- וועלכען עס האָט ניט צעפרעסן די שטאַט.

ס'האָט פיניע איצט גערוט פון פולן הארצן.
 עס איז די נארע אימ געדולדיק-זיס.
 נאָר ס'וויילן אלץ ניט אופהערן צו שמארצן
 די הענט, די גראָבע פינגער אפּ די פיס.

ער וואָלט מיט פרייד זיך געבן א פאטשאווע,
 זינען ניט געהאַרכזאמ איצט די הענט.
 ער וואָלט מיט פרייד איצט ריידן צו א כאווער,
 האָט א מידקייט צוגעמאכט זיין ברעם.

עס רוען דאָ פארטייער, קאָמיוגיסטן,
 ס'האָט יעדערן געשיקט אהער די מי.
 און יעדערער וואָלט וועלן איצטער וויסן,
 ווער פון זיי האָט מער זיך איינגעמידט.

נאָר קיינער קען מיט אָפּרו זיך ניט שיידן,
 יעדער ליגט און יעדער איינער טראכט,
 ווען ער וואָלט איצטער אָנהייבן צו ריידן,
 וואָלט ער, געוויס, גערעדט ניט צו דער זאכ.

שטיקער זון זיך הענגען אפּ די שויבן,
 און די שויבן זעטיקן זיך אָן.
 ווען פיניע וויל, וואָלט ער איצט נעמען גלויבן:
 ער ליגט אינען רויטארמיישן וואגאָן.

ער האלט די ביקס פארשפארט צווישן קניען,
 ער וועט שוין היינט ניט אויסטאָן דעם שינעל.
 און ס'לייגט זיך אויס א מידקייט אפּ די ווייס-
 פאר טעג, פאר נעכט צעשעדיקטע אינען פּעלד.

¹ פּאָזשניעס-לאָנקעס.

— — ס'האָט מינסק אוועקגעשיקט א צוג מיט הייסע יונגען
האָט פיניע אויכ צווישן זיי געברענט.
ס'האָט הינטער זיי קיין מאַרשן קיינער נישט געזונגען
און נישט געפאָכעט מיט יאָנטעוודיקע הענט

X

בא מיקאָלען אפן שטערן וויגן זיך דריי קנייסטן,
נאָר די בלאַנדע פאטליע האָט באהאלטן צוויי.
ווען מיקאָלע אָטעמט, דאכט זיך, אז ער פרייט זיך.
נעמט ער דעם האַרמאָניק, דאכט זיך, אז ער וויינט.

בא אימ אין דעם האַרמאָניק ליגט א גרויסער ניגן,
וועלכער וואכט דערוויילע מיט'א ווייכען פרעכ.
וועט מיקאָלע פריי זיין, וועט עס זיך צעווינגן,
לויכטנדיק-אונד קוועלנדיק כוואליען, ווי א טייך.

נאָר מיקאָלע איז איצט צופיל שוין פארנומען.
שווער איז אימ צו זיין דער עלטסטער בריגאדיר.
צום ערשט האָט זיין בריגאדע צופיל זיך געטומלט,
די ארבעט האָט געסקריפעט, פונקט ווי נישט געשמירט.

דערנאָך האָט זיין בריגאדע געארבעט מיטלמעסיק,
כאָטש עס האָבן אלע געהאָרעוועט ביו בלוט.
זיי האָבן נאָך דער ארבעט פארמאטערטע געגעסן,
זיי האָבן נאָכן עסן פארמאטערטע גערוט.

האָבן אלץ געכויוועקט די שכינישע בריגאדעס:
— נא-דיר, קאָמסאָמאָלן און נא-דיר א פּראָצענט!
איר וועט דעם טאָרפ נישט נעמען מיט רייד און מיט פאראדן,
טאָרפן דארפן האָבן צוגעגרייטע הענט.

נאָר הענט, וואָס זיינען שטענדיק אין ארבעט אויסגעקנאָטן,
און יונגען, וועלכע פילן ביו אָטעם די פארטיי,
האָבן שוין געארבעט מיט א ברייטן אָטעם—
פאריערשטיק צו- פאריערשטיק איינגעשפארט אין ריי:

רידל צו רידל.
סקיבע צו סקיבע.

און שטאַלענע ציינער
קײענ עס איבער
פעט און געדיכט.
דאָ ווערן די טאַרפן, די מאַכן פארניכט.

ניט טאַרפן, ניט מאַכן—נאָר שטיקער מיט ליכט.
און ס'ווערט דאָ פארניכט,
און ס'ווערט דאָ פארניכט,
דער אוראלט, וואָס איז דאָ געוואקסן געדיכט.

פיניע—ברוינ. מיקאַלע—בלאַנד. מיט סאמעט אין די אויגן.
פיניע—זיצט. מיקאַלע—ליגט אין שווערקייט אויסגעצויגן.

שלאַפט און כראָפעט דער באראק אין כיעסדיקע שווייסן.
און אפן דאך עס ליגט א נאכט, א קלאָרע און א גרויסע.

נאָך דער ארבעט נאָיען הענט פארמורזעטע אין טאַרפן,
האַט מען זיך אפ נארעס ברייט צעשליידערש און צעוואָרפן.

מיט פיס, מיט הענט אריין אין שלאַפ, אין טיפעניש פארקראַכן.
כאַלעמט זיך איצט רידל-קלאנג און ווארעמקייט פון מאַכן...

דיק דער רייעך פון די פיס. יוכטענע שטיוואלעס
גיבן אָפ מיט פרייעניש, מיט קרעפטיקייט פון שטאלן.

ברענט א ליכט. און אפ דער ליכט די לופט, ווי א פאפאכע.
ברענט א ליכט. און בא דער ליכט צוויי כאוויירימ וואכן.

פיניע—ברוינ, מיקאַלע—בלאַנד מיט סאמעט אין די אויגן.
פיניע—זיצט, מיקאַלע—ליגט אין שווערקייט אויסגעצויגן.

האלבע נאכט. די ליכט איז וואך און בענקשאפט רעדט אין בלוטן.
בלאַנדזען ווערטער גלאט אזוי. מאַרגן איז א רוטאַן.

באַלשעוויקעס—יונגע צוויי. און דער אָפרו בעט זיך.
רעדט זיך רויק גלאט אזוי. גלאט אזוי עס רעדט זיך.

פיניע זאָגט: —... איז מיינסטו וואָס, מיר איז אלץ באקאנט דאָ.
מיך האָט מען געשיקט אהער אפ אופשטאנד און אפ באנדעס.

דעמלט האָט געוושעט דאָ בולאק און די בולאקעס
און מיר זיינען געוועזן הונגעריק און נאקעט.

די טאָרפן, וואָס קאָסטן אונדז קויעכ און פּיין, —
דאָס זיינען דאָך וויאָרסטן, און יאָרן מיט שייַן.

אַט שטייען מיר ביידע פארמאטערטע שווער,
און ווען עס איז וועלן מיר קומען אהער —
עס פליעסקעט אינ ווארעמע וואָלטן די ערד.

דו פארשטייט, ווען עס גיט זיך מיר פלוצלונג א קלער,
וואָס מירן פארמאָגן אַט דאָ אפ דער ערד,

ווייס איך אליין ניט, ווען איך וואָלט געקענט,
איך וואָלט זיך צעביסן די אייגענע הענט.

דו פארשטייט, נו, דו ווייסט, נו, דו פילסט, וואָס ס'וועט זיין,
אז א בראַך זאָל אינ אונדזערע הערצער אריין...

פרי, ס'ברענט די ליכט. נאָר ס'איז העל שוין אָן דעם.
מע שלאָפט אינ⁶ באראק דאָ מיט קויעכ פונ דעמב.

נאָר, ווען עס דערהערט זיך, ווי עמעצער שרייַט,
גיט מען זיך פלוצלונג א קער אפ א זייט,

א קער אפ א זייט און א דריי אפ צוריק,
און מע צעעפנט פארוונדערט דעם בליק...

— וואָס איז דאָרט? ווער איז דאָרט? טשטאָ? און טשאהאָ?
אז ווער האָט געשרייען אינ ראניצע דאָ?

איז מעוולל געוואָרן דער אָפרו פונ דעמב.
ווער אינ די סרוסן און ווער אינ דעם העמד,

א האלבער באראק שטייט שוין וואכ אפ די פיס.
האָט פיניע געגעבן די ליפ זיך א ביס.
האָט מיקאָלע א שפרונג געטאָן הילכיק פונ בעט.
— ס'איז גאָרנישט. כאוויירימ. מיר האָבן גערעדט.

— גערעדט? נו גערעדטו דאָס איז איינמאָל שוין רייד.
פֿונ וואָס האָט איר דאָדערט געשרייען באצווייט?

האָט מיקאָלע פֿארצויגן נאָך ענגער דעם פֿאס,
א קוק געטאָן קלאָר, ווי עס קוועלט אפֿן גאס,

דערנאָך זיך געגעבן א האסטיקן בויג,
אז די פֿאטליע מיט האָר האָט פֿארדעקט אימ אַן אויג.

— נו, איז אָט. נו, איז הערט. נו, איז ספֿראווא אַן טיפֿ
(אונ ס'האָט אזוי מאָדנע געקלונגען זײַן שטימ)

— איר זאָגט: נו, מיר פֿראצעווען דאָ אפֿן טאָרפֿ,
און אָן סענצענצן איז פֿארבליבן דאָס דאָרפֿ.

אונ ס'נעמט אָן אזא מינ פֿארקלעמטער פֿארדראָס,
האלמײַ עס שטארבט אויס אפֿ די פֿאָזשניעס דאָס גראָן,

האלעמײַ מירן מער שוין ניט קאָטיען קיינ היי.
— הען, נו געוויס! נו, אוואַדע אזוי.

— נו אוואַדע אזוי? עכ, איר שלעק וואָס איר זײַט,
צײ ווייסט איר, אז אָט אונ ס'קומט אָן שוין די צײַט.

אונ דאָ וועט א וואַקס טאָן אזא מינ סאָרט זעט,
וואָס איר האָט אפֿילע אינ שלאָפֿ ניט געזען.

אי ווייצן, אי וויקע, אי קרוכקענע קרויט,
אי וואַרעמע שעפע פֿונ זעטיקן ברויט.

אונ דאָ וועט א שפֿאר טאָן אזא מינ סאָרט שײַן,
אז אינ איינע וועט דער שער מיט דער מאמען ארייַן!

אניצע. ס'טאָגט. עס ווערט ראָולעכ אינ שויב.
אפֿ אלעמעס אויגן— א גאָלדענער שטויב.
אפֿ האָריקע פֿאטליעס— א לופטיקע שײַן...

אז אינ אונדז וואָל דער שער מיט דער מאמען ארייַן.

v. עס האָבן זיך באַרניקט די לעפל אינ די הענט...

אינ קיך האָט געוויגט זיך א זויערע פארע
פון מאָגערג באַרשטש און צעפארעטער קאשע.
סעזאָניקעס האָבן ניט אומגעהערט שפארן
און האָבן די טירן און שויבן צעקוואשעט.

זיי האָבן די עס-קיך צעשטורעמט, צעליארעמט
און אונטער די טישן געגאָסן דאָס עסן,
געקייפלט ביז העכסטע דעם טאטן, דער מאמען
און אויך אָן דעם הייליקן זון ניט פארגעסן.

— געשמאקער און פעטער זאָל זיין די אכילע!
— מיר ווילן אזוי-אָ! און בעסער! און מערער!
אניטעז? איז נאט אייך די ברודנע באכילעס, ⁽¹⁾
און שטעלט זיך אליין אינ די טיפע קאריערן!

זיי האָבן מיט צינקנע שיסלעך געפאָכעט,
די הילצערנע לעפל אינ לופטן געוואָרפן,
— וועט מען אונדז בעסער ניט אָנהייבן קאָכן,
איז בלייבט אייך געזונט אפּ די דאָסיקע טאָרפן

— שלעפט נאָר אהער אָט דעם בייכינקן קוכער!
— ברענגט נאָר אהערצו די כאָפּטע מיט קעכער!
זאָלן זיי פרווון די קאשע פארזוכן,
וועלן זיי, דאכט זיך, ניט אופהערן ברעכן.

(1) באכילעס—שטיוואלעס.

אונ ס'האָט זיך דער טומל געדרייט אפ די טישן,
געקלאפט אין די ווענט, אונ געהילכט אפ די דילן.
עס האָט א טאַרפיאניק געבעטן זיך: טישע!
א צווייטער האָט רויק געקייט די אכילע.

האָט קאַרנייטשיק—א שטויס אין דעם טיש דעם סאַסנאַזון,
דאָס פארמורזעטע בערדל—פארשטיקט אין קולאק.
— מיר האָבן פון לעבן סייזוי קיין האנאַע,
איז וואָס, אויב די קאשע איז אויך ניט געשמאק.

ניטאָ וואָס, טאַרפיאניקעס, צופיל צו שרייען.
אז מיר זיינען—דערפער אונ זיי זיינען—שטעט...
זיי האָבן געברייטעט, אונ זאָלן זיי ברייען,
ווען עס איז, וועט דאָך די קאשע זיין פעט...

היינט איז ניטאָ נאָך, נו מאָרגן וועט ווערן,
די פיאטילעסקע וועט ברענגען אונדז אלץ.
טאָ לאַמיר איצט עסן נאָר פראנצן און ווערימ
און היינט לאַמיר שלעפן דעם יאָך אפן האַלדן.

איז הערסטו, טאַרפיאניק, איז אלע—דאָ כאטו!
ניטאָ וואָס צו פוילן אָט דאָ אפן טאַרפ.
זיי ווילט זיך עלעקטרע. איז זייערע טאטעס!
סייזוי וועט ניט קלעקן קיין נאפט פארן דאַרפ...

איז הערסטו, סעזאַניק, פארענדיקט! אונ קיינער!
עס וועט אונדזער כארטש שוינן ניט ווערן געשמאק.
ביז וואנען נאָך וועל דאָ אונדזערע ביינער
מאָשטשען דעם זומפיקן, אייביקן טראקט?!...

מיקאָלע האָט ניט געקענט!
מיקאָלען האָט געשליידערט,
עס האָט בא אימ פון האַלדן געווייטיקט מיט א כריפ:
— הינטיש פעל, קארנייטשיק,
דו ביסט גרייט צו ליידן?
אונ דו האָסט עס א לעבן אָפגעליטן?
כריטש!

— טאַרפיאניקעס, איר הערט?
— מיר ווילן דיך ניט הערן!

— טאַרפֿיאַניקעס, איר הערט?

איר מוזט!

און אומבאדינגט!

עמעס, ס'איז די ארבעט א ברודנע און א שווערע,
ווייל ס'העלפט אונדז דערוויילע ווייניק די מאשינ.

— און דאָס, וואָס ס'איז דאָס עסן מאַגער נאָך און ווייניק,
כאַטש מע לָאָזט אונדז אָפעט דעם זעטיקסטן פּאַיאָק,
איז מיין בריגאדע מעלדעט:

מירן זיך פאַרייניקט —

מירן מאָרגן אויכעט

הונגערן

א טאָג.

און אונדזערע פּראָדוקטן,

און אלינקע פּאַטראוועס

נעמט אַיך צו...

איר שרייט דאָך,

וועט איר ווערן זאט...

— הער אופ!

— גענוג!

— ניט זדיקעווע זיך. כאווער!

האַט זיך א וואָרפ געטאָן דער ברויגלעכער קאַנדראַט.

— איך זאָג: דו לאכסט פון אונדז.

מיר דארפן דיין פּאַיאָק ניט!

איך וועל סינזוי ניט ווארפן דעם קאריער!

עס האָט די לופט געווינט זיך און געשראַקן.

האַט פיניע הייך אפ דער באסאָווער:

— הערטו

טאַרפֿיאַניקעס!

סעזאַניקעס!

כאוויירימ!

איך בעט, און לָאָזט מיך ענדיקן מיין וואָרט!

צי פאטערט מען פּראָדוקטן דאָ? אוואדע.

צי גאנוועט מען די ווארמעסן? געוויס.

איז לייג איך פאָר איצט: קלײַבן אַ בריגאדע.
אַ טרויבער טאָג די גערגעלעכ: ה-ה-ה-קיש.
איז איינס.

און צווייטנס, וואָלט איך וועלן זאָגן,
פאר וועמען, פּרעג איך, גראָבן מיר דעם טאָרפּ?
קאָרנייטשיק וויל אַ שפּיל טאָג אפּן מאָגן.
און מיר דארפן דערלאנגען אים אין — — —

גיי.

נו, גיי.

צו אלדי שווארצע יאָרן!
פאָר אהיים

און פילנעווע דעם גופ.
קוקט, ווי ער איז מאָגער דאָ געוואָרן.
נעבעכ...
אַ ראכטאַנעס...

באלעגופ!

דער טומל האָט פארשטעקט זיך אונטער טישן,
גענידערט,

און געפאלן

ביזקל די.

עס האָבן די טאָרפיאניקעס אַ נעם געטאָג זיך; טישען
און ס'איז געוואָרן דאָ בארידעוודיק און שטיל.

האָט מען צעזעצט זיך שווייסיק און פארבראַנזעט,
און ס'האָבן זיך באַרויקט די לעפּל אין די הענט...
קאָרנייטשיק טימט דער דלאָניע אָפּגעווישט די וואָנצעס,
גענומען עסן וויק:

— זאָג איך דאָכ... וואָ-דענ?...

— עכ, דו אלטע שקורע-האָט געמורמלט איינער.

אַ צווייטער: קלוגע פייגל.

אַ דריטער: אַ קולאס.

עס האָבן די טאָרפיאניקעס מיט הונגעריקע ציינער
געגעסן אזוי סמאהדיק¹ געשמאק.

¹ סמאהדיק—מיט גרויס אפעטיט.

VI. אין פויונג-פוי פון אונדזערע געוועטן.

צוויי כאדאָשימ האָט דאָס לעבן זיך געלייטערט אפּ די בלאַטעס,
צוויי כאדאָשימ האָט געפּיבערט אין דעם קלייניקן אקטיוו.
ס'האָבן הייפּעלעך פארטייער אין ארטעלן זיך צעשאַטן,
זאָל די ראַשטשינע איצט אופּגיין מיט א כּיָעס פון דער טיפּ...
ניט קיינ ערנטע ארטעלן, גרויע ביזקייט און פאריבל—
איינ בריגאדע האָט דער צווייטער אין באַגייסטערונג פארהערט.
40 טעג איז נאָך פארבליבן.

30 טעג איז נאָך פארבליבן:

סטאלינסטאן דארפ באַלד פארגיסן

מיט ווארעמקייט די ערד.

פיראונדרייסיק טויזנט ציגל,

פינף-אונד-דרייסיק ..

זעקס-אונד-דרייסיק...

נאָך א טויזנט...

נאָך א מייע...

נאָך א צענדליק פארן טאָג.

מיקאָלע האָט מיט זיין בריגאדע

אפּ די רידלעך זיך צעפלייסיקט,

פיניע האָט מיט זיין בריגאדע

אימ באַגינען אָנגעיאָגט.

און ווען עס לייגט זיך אויס דער אָפּרו נאָך א ווארמעס א געשמאקן,

זוי עס לייגט זיך אויס דער אָוונט אפּ א ווייכע סענעזענצ, ⁽¹⁾

קען די יוגנט דאן ניט רוען אין דער שטילקייט פון באראקעס,

בעסער דעמלט זיך פארהערן אין געזאנג און אין טענצ.

(1) סענעזענצ—היישיגט, לאַנקע.

פאלט א ראָסע אפּ די מאַכנ
אונ עס ציט מיט געפֿלענ-גרייז.
איז ארויס דער ערשטער באַכער
פונ דעם איינגעשפּארטנ קרייז.

— היי, טאטליע, היי מאמוליע,
ס'וויל דיינ זונ אביסל הוליענ.
ווער עס ארבעט אין קאריערנ,
יענער ווישט פארשוויצט דעם שטערנ,
ווער עס שטייט באמ עלעוואטער,⁽¹⁾
יענער גייט צוריק א מאטער
יענער קענ ניט טאנצן פיל,
הער הארמאַניק, בעטער שטיל.

דער הארמאַניק בעט זיכ, בעט זיכ.
דער הארמאַניק שוימט, שרייט,
אונ מיט אומעטיקע הערצער
קומען אומעט שטומע קרעכצנ:

— איי.

קומען אומעט שטומע קרעכצנ:

— איי.

האַבנ געפֿלענ זיכ צעהוידעט,
איז די ראָסע בלוילעכ-ווייס.
איז ארויס דאָס ערשטע מיידל
פונ דעם איינגעשפּארטנ קרייז.

— היי, טאטליע, היי, מאמוליע,
ס'וויל דיינ טאַכטער איצטער הוליענ,
ווער עס ארבעט אפּן פרעזער,⁽²⁾
יענער ווערט א טאָג גענעזנט,⁽³⁾
ווער עס שארט די טאַרפּנ-שטויבנ,
יענער קענ דעם קאַפּ פארהויבנ,
יענער קענ נאָכ טאנצן פיל,
הער, הארמאַניק, א קאדריל!

דער הארמאַניק פרייט זיכ, פרייט זיכ,
דער הארמאַניק בויט, ברומט.

⁽¹⁾ עלעוואטער—דאָ מיינט מען א מאשינ, וואָס גראָבט דעם טאַרפּ.
⁽²⁾ פרעזער—א מאשינ, וואָס בריסקלט דעם טאַרפּ. אונ פארליכטערט די ארבעט.
⁽³⁾ גענעזנט ווערנ—געזונט ווערנ.

און מיט קויעכ אין די פלייצעס
טאָפעט־טאָפעט און געדרייט זיכ—

— קומ!

טאָפעט־טאָפעט און געדרייט זיכ—

— ברומ.

א לעוואָנע הענגט א קלאָרע,
אין די קוסטעס—נעפלענ־גרייז.
איז ארויס דאָס ערשטע פאָרל
פון דעם איינגעשפארטן קרייז.

האלטן שטערן זיכ אין לעשן
טוייקע פארקלערטע,
און דער פריילעכער האַרמאָניק
כיינדלט זיכ אָן ווערטער.
איז ארויס דאָס צווייטע פאָרל,
דאָס דריטע,
און דאָס פערטע.

— מיין בריגאדע האָט געגעבן מערער נאָכ פון טויזנט טאָג.
— דיין בריגאדע האָט געזעצט זיכ אפן פריילעכן ביפלאן⁽¹⁾
— מיין בריגאדע האָט געארבעט און ניט אויסגעפילט דעם פלאן.
— דיין בריגאדע האָט געזעצט זיכ אפן אָפגעפליקטן האָג.

— קר־קר־ע־קו.

— קר־קר־ע־קו.

— אפן אָפגעפליקטן האָג.

— מיין בריגאדע האָט געארבעט פאר דעם טאָרפענעם דאָנבאס.
— דיין בריגאדע האָט געזעצט זיכ אין א ברייטן טאראנטאס⁽²⁾
— מיין בריגאדע האָט געארבעט און אביסעלע געשטוסט⁽³⁾
— דיין בריגאדע האָט געזעצט זיכ און... אוועקגעשפרייזט צופוס.

— פעכאָטאָיו,

— פעכאָטאָיו,

— און אוועקגעשפרייזט צופוס.

(1) ביפלאן—אן אעראָפלאן מיט צוויי פאָר פליגלען.

(2) טאראנטאס—א קארעטע.

(3) שטוסן—נאריש מאכן זיכ שפאסן.

דער הארמאָניק האוועט-האוועט.
 דער הארמאָניק בעט-ברומט.
 און אינ פריילעכע כאליאוועס
 טאנצן טענער ברייטע, בראווע,
 זיי פארהוליען זיך אינ דרייען,
 זיי פארטוליען זיך אינ ווייען,
 זיי צעפאלן אפ דומ-דומ⁽¹⁾,
 זיי צעשיטן זיך אינ הלום
 און זיי קומען הארציק אום—

— ברומט

ציארעשקע קארנייטשיק, דער אלטער טאָרפיאניק,
 האָט אויסגעטאָג רויק די שווערע באכילעס,
 געשמאק אָפגעגעסן די דריטע אכילע
 און רוען געוואָלט נאָך א טאָג האָרעוואניע.

אינ שאָען אוועלכע בארויקטע-שט-לע,
 ווען ס'האָט זיך די יוגנט אינ הויפ צעגאווענדעט⁽²⁾
 זיילט זיך אזוי די פארנאכטיקע טפילע
 אָפריכטן שטיל און געהאָרכואם, ווי שטענדיק...

איז ער אוועק צו די נאָענטע מאַכן
 און דאָרטן צווישן די נעפלען פארקניט זיך,
 זיינ טפילע האָט לאנגזאם געשלעפט זיך א מידע
 און קוימ דורכ די נעפלען צום הימל דערקאָכנ...

באנאכט. די לעוואָנע— א שטאָלענע רידל
 פארשטעקט אינ די הימלשע שטרעקעס,
 באנאכט. און עס לייגט זיך דער טאָרפענער העקעפ⁽³⁾
 אפ מעכטיקע לאפעס אנידער...

ווער האָט עס צעטומלט די אוראלטע נאכט?
 ווער גראָכט זיך און שניידט אינ זיינ טאָרפענער טראכטל
 ווער האָט עס דעם געגנט פארגאָסן מיט שיינ?
 און הידל נאָך רידל אינ לייב קריכט אריין.

(1) דומ-דומ— א שיטערקויל, וועלכע רינט זיך פאנאדער.
 (2) צעגאווענדעט זיך— צעפלאגט זיך, צעשרייען, צעהאָרערט.
 (3) העקעפ— דער ארומ.

ניט קיין שיידים—דאָמאָוויקעס—לעטאָוויקעס און לעגענדעס,—
איבער שטרעקעס שפרייט זיך אויסעס א מעטאלענער גלינגל־גלאָב:
איין בריגאדע האָט די ארבעט די באנאכטיקע פארענדיקט,
און די צווייטע האָט די ארבעט שוין פארהייבן, ווי א פּאַנ.

גיט דעם אָונט-ברויט איצט עסן א פארמאטערטע בריגאדע,
און די צווייטע האָט דעם פרישטיק אָפּגעגעסן דאָ ניט לאנג.
ס'איז פארנאכט איצט?—יאָ, אוואדע.
ס'איז פארטאָג איצט?—יאָ, אוואדע.
ניט פארטאָג און ניט פארנאכט איצט.
איין קאָנווייער גייט אין גאנג.

א קאָנווייער פון דריי וואכטעס,
יעדע וואכטע—הייס און גיריק.
און עס שווימען אָפּ אין אָפּרו,
און עס גייען אופּ אין מי:
דער באגינען—אָט דער טרוימער,
דער פארנאכט—די שטילע ליריק,
דער באטאָג—דער קלאָרער בויער
און דער מיילשער פארפרי.

אלע-אלע-אלע-אלע,
ווער עס האָט נאָר בלוט אין הארצן,
זאָל ער העלפן פעסט פארדרייען
אלע שרויפן פון מיין לאנד.
אויב עס איז די נאכט געלעגן,
ווי א פעפערקע א שווארצע
איז גענוג!
און צו דער ארבעט!
מיט א רידל אין דער האנט!

שאבעס-וונטיק-מאָנטיק-דינסטיק-מיטוואָך-דאָנערשטיק און פרייטיק,
יעדער טאָג—א סקיע ארבעט
און א קלאָרער פליאזש פאר רו.
פון די קויטיקסטע קאריערן
זעען מיר שוין ווי עס צייטיקט,
אונדזער וואָך
און אונדזער יאָנטעוו—
איז א קיילעכדיקן רונג.

רידל צו רידל.
 סקיבע צו סקיבע.
 און שטאלענע ציינער
 קניען עס איבער
 פעט און געדיכט...
 און ס'פאלט אומגעריכט — —

עס שטייט דער קאָנווייער,
 עס שווינגט דער מאָטאָר,
 קיינ פריידלעכער אָנבליק פון פּייער,
 קיינ הימל ניטאָ.
 קיינ ערד איז ניטאָ
 א שטילקייט. א סומ¹, ביז צו שרייען...

עס רופט איינ בריגאדע דער צווייטער: א-א-
 און ס'קליקט זיך אום אינ דער פינצטערער רח
 א ווייטער, צעצויגענער, סומנער א-א- — —

נעמען קויטיק קוואקען זשאבעס
 און עס שושקען פרעש.
 — ס'ליגט צעריסן אייער קאבעל²
 אונטער מעסער-פרעשק.

טאָרפּן וועט איר ניט פארגרייטן,
 פאלן וועט דער פלאן.
 און אינ שווארצע, טויטע קווייטן
 בלייבט דער סטאלינסטאן.

עס וועט קומען אייער יאָנטעוו,
 רייסן זיך נאָך ליכט.
 מירן אייך אינ טרויער אָנטאָן
 קלעפיק און געדיכט.

קויטיק קוואקען אלטע זשאבעס — —
 זשאבעס אָדער ניט.
 עלנט וואלגערט זיך דער קאבעל
 מיט א טויטן שניט...

¹ סומ — אומעט.

² קאבעל — דער דראַס־קאנאט, דורך העלכט עס גייט דורך דער עלעקטרישער שטראָם.

... און ווען עס איז קיין טאָרפּ ניטאָ,

הונגערן די בונקערס⁽¹⁾

און לאַנגזאַם ווערט דער רויש פון די טורבינעס.

ניטאָ קיין טאָרפּ?—

אינ הייצערקע די פונקען

קענען זיך אינ אָנמאַכט ניט געפינען.

ניטאָ קיין טאָרפּ.

דערלאַנגט אהער באהייצונג!

באלד וועט זיך פאראנקערן⁽²⁾ די סטאנציע.

באמ אינזשענער עס צוקן קרום די פלייצעס.

באהייצער שטייען אופגעלייגט אינגאנצן.

עס שווייגט דער טראָס⁽³⁾ אפ העכסטער עסטעקארע.

עס פאלט דער דאמפּ.

עס לעשט זיך אויס דער כּיעס.

שנעלער־שנעל!

בריגאדע נאָך בריגאדע!

אניט פארמאכט די סטאנציע אירע וועס.

שטעט,

מע הערט אופ צו געבן אייך פּייער,

גיכער שטעלט אָפּעט דעם לויפּ פון טראמוויען,

גיכער האקט אָפּעט דעם לויפּ פון מאָטאָרן—

שטעט זיינען פּלוצלונג מעוולוויל געוואָרן...

דער פּידער⁽⁴⁾ צינדט אָנעט א בלוטיקן אויג.

און ס'האָט זיך דער הימל געגעבן א בויג.

א וויג און א וואלגער אינ טהאָמ.

עס האָבן צעמישט זיך אינ טומל די שטעט.

עס רייסט זיך דער פּאָדעם פון גרויסן געוועט,

א טראמוויל איז געבליבן מעוולוויל פארטראכט אפן בריק.

עס האָט זיך דער אָטעם דערוואָרן אינ האלדז פון פאבריק.

(1) בונקערס—די קאמערן, טונטאנען דער טאָרפּ פאלט אריין אינ די אויונס.

(2) פאראנקערן זיך—אָפּשטעלן זיך, פארהאלטן זיך.

(3) טראָס—א דראָט-קאנאט אפ הייבן שווערע מאסע.

(4) פּידער—אן עלעקטרישער סיגנאַל, וואָס ווייזט וויאזוי עס ארבעט די עלעקטריע־סטאנציע.

ס'האָט דער רײטער געגעבן א שפּרונג אין קינאַ,
און איז שוין ביז סאָפּ ניט דערשפּרונגען.

דער הויכריידער האָט זיך דערשטיקט אפּ אל-לעאַ,
און האָט שוין זײַן לײד ניט געזונגען.

אינ קאַלווירט ברענט א פעכישע שניטעלע קינ.
עס כליפעט אין יאסלעס צעשראַקן א קינד.

אוראלט אפּ אוראלט דאָ הויערט און שטיקט — — —

דאָס אלץ וואָלט געווען,

נאָר עס קאַן שוין ניט זײַן.
מע קען ניט א דריי טאָג די ראָד אפּ צוריק,
דעם קאבעל פאריכטן —

און ס'אַטעמט מיט שײַג...

עס הענגט נאָך אפּ דראַטן די פרישקייט פון טוי.
א האלבער שטיק הימל פליעסקעט אין בלוי.
און ס'איז דער באגינגען נאָך ראָזלעך און רוי.

עס יאָגן זיך סלופעס מיט וווקסיקן טראַט.
זיי ווילן וואָס גיכער דערגרייכט אין שטאַט
און האלטן אינלופטן גיריאנדעס מיט דראַט...

עס שמעקן די דראַטן מיט פרישן אַזאָן.
א גאַלדענער הימל קומט שווינגנדיק אָן.
און ס'האַבן בריגאדעס א מענטשן דערקאַנט:

ס'איז קאַרניטשיק געלעגן אזוי, ווי ער וואָלט אפּ די נארעס גערוט,
זײַן האנט האָט נאָר שטיל דעם צעשניטענעם קאבעל געדריקט...
א מעסער. באזײט די טאַרפיאנישע הוט.
— כיקו — — —

עס האָט זיך צעקרימט אין א פינצטערער בלויקייט זײַן באק,
און פלוצלונג איז שיטער געוואָרן ס'פארמורזעט בערדעלע האָר.
עס האָט זיך א פיצעלע צונג נאָר צווישן די ציינער פארהאקט,
אונ-גאָר,

אונ ווידער האָט זיכערערהייט
דערהערט זיכ דאָ פּרילעכע רייד.
עס האָט זיכ מאַטאָר מיט מאַטאָר
גענומען פארהערן אפּ טאָרם.

עס האָט זיכ די ראכוועס צערעדט,
נאָר זעטיקער פּאָרציע שיינ.
אונ ס'זיינען בריגאדעס אריין
אינ שטענדיקן הייכן געוועט.

איז—

רידל-צור-רידל.

טקיבע-צו-טקיבע.

אונ שטאַלענע ציינער

מאָלן עס איבער

פעט אונ געדיכט.

דאָ ווערן די טאָרס, די מאַכן פארניט.

ניט טאָרס, ניט מאַכן—נאָר שטיקער מיט ליכט.

אונ ס'ווערט דאָ פארניכט,

אונ ס'ווערט דאָ פארניכט

דער אוראלט, וואָס האָט דאָ געהויערט געדיכט.

דער געטלעכער רעבע, דער הייליקער צאדעק
איז אינ בעסמערדעש צעטומלט געקומען.
— און איכ—זאָגט ער—בין דאָס די קרוין פונ דער אומע, ⁽¹⁾
צינדט ער פאר גאָט אָן א טויטע לאמפאדע...

דער הייליקער טיכאָנ ⁽²⁾ אינ גאָלדענער ריוע
מיט בערדיקן גרוי פונ ריבוינעשעלויילעם,
האָט זיכ אינ פאָרכטיקער שטילקייט באוויזן
און אפן אָמעד געלאָזן דעם ציילעם.

נאָכ אימ—דער קרוויטש ⁽³⁾. אינ לאפּטשעס פונ ליקע.
דער אלטער וויסרוטישער גורט אפ די לענדן.
— מע וויל אונדזער דאָליע אינ אַיזן דערשטיקן,
וויינט אפ די בלאָטעס די גרייזע לעגענדע...

דעם גאָמבינערס ⁽⁴⁾ איידעם, דער גרויסער געלערנטער,
וואָס האָט פאר אונדז ווירעכ פונ טריישאפט גערויכערט
איז דאָ געשטאנען א זיידן-פארקלערטער
און גיכ זיכ פארדרייט אינ דער רו פונ פאָרויכעס ⁽⁵⁾

⁽¹⁾ אומע-נאציע, פּאָלק.

⁽²⁾ טיכאָנ—איינער פונ די עלטסטע באלאָכים, וועלכער איז געווען פארמישט אינ אקטיווער קאָנטר-
רעוואָליוציע.

⁽³⁾ קרוויטש—דאָ געמיינט דעם נאצערס, וועלכער קעמט קעגן דער סאָיעטנמאכט און פאָצ-
בוינג.

⁽⁴⁾ יעקעל גאָמבינער—א טיפ פונ א יידישן גוויר, וועלכן שאָלעם אש האָט אידעאליזירט אינ זיין
וועק א שטעטל.

⁽⁵⁾ פאָרויכעס—דער פאָרהאנג, וואָס פארדעקט דעם אלטער, ווו טלינג די טיימע-טוירעס.

דערנאָך איז געקומען די הייליקע טאמע,
פארהילט איז א יידישער אלטער פאטשיילע.
און אונטער דעם ווארעמעם פלאטער פון טאמע
האָבן זיי אלע געזעט זיך צוזאמען
און האָבן צוזאמען געפראוועט אויילעס.

אי נאכט.

היי נאכט.

גייען פאמעלעך,

פאוואָליע,

געהיט...

א ריאסע פון כאקי

איז רויך פון איפריט.

א שטרעמל.

א פראק

אס א גרויער שינעל.

רויקער.

רויק.

טיל-טעל.

רויקער-רויק

צעשראָקענע רוי

עס לויכטן די מענצטער

איז ג.פ.א.

וויגט זיך די נאכט

איז א טויטן האמאק

און האָט די פארזאמלונג

מיט מוירע געבענטשט.

א וואָרט האָט געזעבן

א פרעכטיקער פראק.

א וואָרט האָט גענומען

אן איידעלער טרענטש:

— מיר זיינען דער מאַרש און דער כײַטס
זיי—דער מעגושעם פֿון הענט...
זיי מעגן זיך טויזנט מאָל מען
צו אנדערע הימלען געווענדעט.

און מירן דעם קויעכ פֿון בויגן
דערפֿירן ביז ליידיקע נאר.
עס קענען ניט בויגן פֿלעבייער,
ווען ס'וועט ניט פֿארוועלן דער האַר.

— אונדזער פֿאַרזאָל
אונדזער פֿראַגראַם:
א וויסער קאַרזל
פֿון יאַם ביז יאַם.

האַט זיך געשטעלט דער געלערנטער איידעם
און א באַגרינדעטע רעדע געהאַלטן:
— מע טאָר ניט פֿארשווערן דעם גייסט פֿון די זיידעס,
און הייליק דארפֿן בלייבן דעם טרוים פֿון די אלטע.

אַלץ מוז פֿאַרבלייבן, אזוי ווי געווען דאָ
און ס'טאָר אונדזער לעבן ניט ווערן געמינערט.
מע טאָר ניט, אז נייע געבוטע פֿאַבריקן
זאָלן דערשטיקן די אלטע לעגענדעס.

דעריבער, מײַן פֿלאַן: די טאָרפֿן ניט גראַבן.
די גרויסע מאַסיוון פֿאַרבלייבן אין פֿוסטקלייט,
מײַן פֿאָלק דארפֿן פֿאַרבלייבן איינ שניידער און שוּסטער,
דיין פֿאָלק דארפֿן פֿאַרבלייבן א פֿאָלק כלעבאַראַבן.

אַלע:— וויחאַט! (1)

אַלע:— יעכין! (2)

— כײַכײַ...

— כײַכײַ...

(1) וויחאַט— זאָל לעבן.

(2) יעכין— זאָל לעבן.

האָט דער קרויזש אינ דעם זיידנס סערמענוע
שטיל אָנגעהויבן אינ פּאָרכטיקן ציטער:
— הערט איר, דאָבראָדזיע¹, מע מוז דאָס געדענקענ—
מע האָט אונדזער באַסקאָושטשינע צעשניטן.

איין טייל—אהינצו, דאָס צווייטע—אהערצו
אונ ס'קרעכעט דאָס לאנד אינ באַזונדערע טיילן.
מיר בוזן באַהעפטן די בענקנדע הערצער
אונטער דעם זילבערנעם אָדלער פון פּוילן.

דעריבער, מיין פּלאַן: דער זומפ דארפ ניט סטייען,
דאָרטן, וווּ ס'האָט זיך דער גרענעצ צעפּיבערט.
אונ ווען עס וועט פּוילן אונדז קומען באַפּרייען,
זאָלן די זומפן זיי דינען מיט ליבע...

— זאָל לעבן די אַרבעט,
וואָס שעדיקט די מי.
— כייכי...
— כייכי...

ווער גייט, ווער קומט אינמיטן דער נאַכט?
ווער האָט די טירן אונ פּענצטער באַוואַכט?
ווער האָט צעטרייסלט די נאַכטיקע רון?
ג.פ.א.ו. ג.פ.א.ו. ג.פ.א.ו. ג.פ.א.ו.!

ראַמזינט—אזעפס!
עג אַיך אינ מיין לאַנד!
איר גייט ארום מיט קעצישקייט אינ טריט...
אינ בענקשאפט נאָך געטלעכע איפּריט,²
אונ איך וועל אַיך באַלד שטעלן צו דער וואַנט.

איך בין אליין דער אייגענער קייזער,
אונ ס'וועט מיין האַנט ניט ציטערן פאַר פּריד.
אונ טראַכטן וועל איך דעמלט שטילערהיים:
— קאַינ, קאַינ.

¹ דאָבראָדזיע—הערן, Господа.
² איפּריט—א גאָז, וואָס מאַכט אָן ווונדן.

איך גדייט זיך איצט מיט דעם, וואָס אפּ מײַן ערד
שטייט אין וואַכט א שטאַלצע ג.פ.א.
אין יעדן בלענד פון שאַרפּן שווערד—
די אָפּגלאַנצן פון קומענדיקער דו...

פּרימאַרגנס און מענגעס. זינג. געזאנג.
מענגעס און פּאָנעס און מונטערער גאנג.
שולד צעעפנט. אומ?—גראַד!
קלייטטערס צעעפנט. אומ?—גראַד.
און ס'הילכט שוין זי שטאַט
אונטער מונטערן טראַט.

ארבעטערקעס, ארבעטער, קוטטארקעס און קוטטארן
גייען נאָך א פּריילעכער און גאַלדענער לעוויע.
אפּאַנעם, אז דער באַרמענען איז קיינעם שוין ניט טייער,
ווייל קיינער טוט ניט יאָמערן און קיינעם טוט ניט ארן.

ווי זינען די זאָגערקעס און ווי די שוואַרצע מיטע?
אומגעלומפערט ראַנגלט זיך א פּריילעכער אָרקעסטער.
רוק, ברידער-ארבעטער, רוק, ברידער-שוועסטער,
לאַמיר נאָר ניט אופּוועקן דעם באַומענען אין שליטן.

ווער איז דאָס דער באַרמענען? און ווער איז דאָס דער פּייגער?
ווער איז דאָס געשטאַרבן דאָ? ווער? און וואָס? און וועמעס?
לאַמיר איצטער אָפּזאָגן דאָ: באַרוך דאָס עמעס.
געשטאַרבן שוין דער זונטיקדיקער, שאַבעסדיקער שטייגער.

שפּאַנען פּערד פּאַרוויקלעטע אין ליכטיקע טאלייטימ,
גיחעדיק און יאָנטעוודיק אין פּאַרכט פון די פּאַפּאַנעס.
מאַכעס—מענגעס מונטערע—קאַלאַנע נאָך קאַלאַנע
און שליטנס שווער באַלאַדענע מיט ברוך און... שיידימ ווייטן.

אליאקעס ברוינע-בייכיקע, פּוזאַטע סאַמאָוואַרן,
אירינגלעך און פינגערלעך פון די „טאַבאַס-קרושני“,
אענגלישכטער פּאַרוואַסענע מיט כּיילעוו פון יערושע,
מיט טאַנע-באַרע, ברעטער-טאַרע, טאַרי-דאַסטאַבאַרי.

גלעקער געלע-וואַגיקע מיט אָפּוועהאַקטע צונגען,
ווי פּריידן¹ שווער פּאַרבלוטיקע, נאָר וואָס פון דער שכיטע,

¹ פּריידן—די פּאָדערשטע טייל פון א געקילעטער בעהייטע, שטיקער פלייש.

און ס'ליגן דאָ פארטוליעטע אינ שאבעסדיקן ציטער
בעכערלעך-כאוויירימלעך נאָך וויסינקע און יוגע.

פון שליטנס טראַנט מיט ווירעכרויט, מיט היימישקייט פון אויזן,
מיט אָפגעניצטן לידעלע פון—, ראָזשינקעס מיט מאַנדלענ...
און ס'דאכט—עט ליגט אינ שליטנס דאָ מיט ליפן צוקערקאנדלעך
א וואָלענע קורצזיכטיקע סאָרענירבאס-טויזוימ.⁽¹⁾

מע וועט עס אלץ אוועקפירן אינ שטרענגן קרעמאטאָרי,
וון ס'ווארטן ניט-דערבויטע נאָך און גלאַנציקע מאשינעס.
דאָרטן וועט דער באַרמענע זינן טיקן שויב געפינען⁽²⁾
אינ הארטע רייד פון טראַקטערן און רעווען פון מאַטאָרן

רעדער-רייד,

רעדער-פרייד,

רעדער ריידן הארטערהייט.

דרינגנדיגסטיק טראַקטערן ריידן אפן טראַקט,
דרינגנדיגסטיק טראַקטערן ריידן אפן דעם טראַקט,

וייטנדיגסטיק

פלאַכטעסווייזן

און—

גיבערדיק-נעשמאק.

הילכיקע ראכועס. געהאָרזאמע זונ.
טראַקטערן ריידן מיט הארטן געברום.
דוויסיק דאָ טראַקטערן. נאָך. נאָך.
רייסן דעם קויעך פון זעטיקן מאָך,
רייסן די ערד מיט אן אינזערנעם קאמ.
און ווייכע פאלאָסעס, ווי כוואליעס אינ יאמ.
ווייכע פאלאָסעס—גערומ-און-גערומ.
ווייכע פאלאָסעס—ביון כאפ מיטן אולג.
און פרילינג וועט קומען מיט שעפע פון רויג,
מיט רויגן,

אינ זיגן

ביז גרונטן

צעמישט...
און סאָוירטן וועלן זיגן

און קאָלוירטן וועלן זיגן
סאָציאליסטישע.

⁽¹⁾ סאָרע באס טויזוימ—די טעכאבערטע פון מינזשערע רעליגיעזע טיפליעס (טפילעס) פאר ריטבער.

⁽²⁾ טיקן—געפינען זינן געהערדיקע אָנזערונג.

VII. סטאלינסטאן

גאנצע 3 יאָר האָט די בויונג געווייערט.
וויסרוסישער טרויער
אינ ציגל פארמויערט—
סטאלינסטאן.

אפ טאָרפן צעפּוילטע, אפ ברוינע, אפ גרינע,
אינ פלינקע טורבינעס
וועט כּיעס געפּינען—
סטאלינסטאן.

דורכ דיקע געפּלעכטן פון אָדערנ-דראָטן
וועט אוראלטע בלאָטע
איצט אופלייגן געראָטן —
אינ סטאלינסטאן.

אילט איצט א מונטערער צוג בריגאדירן,
דורכ אָפענע טירן
ער וועט אונז דערפירן—
קיינ סטאלינסטאן.

...און אפ די פרישע קאָרפּוסן אינ אפ די הויכע ווענט
אָטעמט נאָכ די ווארעמע באגייסטערונג פון הענט...

בריגאדעס הייסע-העפטיקע אינ פרייד פון שלאָגלעריי
האָבן אָט די געגנט דאָ פון איינזאמקייט באפרייט.

זיי האָבן דאָ געבונטעוועט מיט ציגל און מיט ליימ,
געבונטעוועט-געגורנטעוועט און מונטערקייט פארלייגט.

דאָ האָבן זיכ נאָר בושעלעס און ווילדקייטן געשפּייזט.
זומער-קויטיק-כליפּיקייט, ווינטער-טויטער אַיז.

קיינער פלעגט זיט דורכפארן און קיינער פלעגט זיט גיין:
עס פלעגט נאָר די וועלפֿיכעס אינעם עלנטקייט פארגיין...

אינעם פארווייניטע אָוערעס האָט הימל זיך געווייקט
אויב ס'האָט זי זון פון ליידיקייט זיך בלינד געמאכט
אנ אויג.

שטייענע איצטער קאָרפוסן. און אפ די פרישע ווענט
אָוערעס נאָך די ווארעמע באגלייטערונג פון הענט...

אינדוסטריע, אינדוסטריע, דו שלעפסט נאָך זיך מיט לאנד...
רויקער.

עס עפנט זיך

דער—

סטאלינסטאן.

סטאלינסטאן,

סטאלינסטאן,

ווער איז דאָ בא דיר פאראן?—

פון פארטיי,

פון פאריין.

און ווער ס'האָט אליין

זיך געלאָזט אין גיין,

האָט א מענטשישע קייט

אימ פארטאפט און פארדרייט

און מיט אלעמענס פרייד

אימ געבראכט און דערטראַגט אהערצוג.

רויקער. ס'ריידט איבט הערצער.

רויקער. רויקער.

ס'הערט זיך:

—אללא!

—אללא!

—אללא!

— אינ דער-אָ דערהייבענער שאָ

געהייבט אָן די גענוט צו לעבן!

—וויטעבסק!

—און אָרטעו!

—דובראַוונע!

—און שקלאָוו!

— זאהאָרען
 — זאפאָליע
 — קאפאָליען
 — דערפֿלעכ פארנורעט אינ שכרייענעם שלאָס
 — שטעטלעך—אז כאָרעווע קוליעס.
 — גרייט זיכ!
 עס ווקט זיכ
 די העכסטע
 מינוט.

הייס העט א שטרעק טאָג עלעקטרישע בלוט.
 הייס העט א שטרעק טאָג מיט כיעס און בונט
 גרייט זיכ!
 — מע גרייט זיכ!
 און
 זיפֿלאצט די מינוט...

און וויטעבסק—צו מאַסקווע:
 — וויוואט-קילאָוואטו
 און מאַסקווע—צו וויטעבסק:
 — וויוואט-קילאָוואטו
 וויטעבסק—צו אָרשע:
 — דו הערסט, בריגאדיר?
 אָרשע—צו וויטעבסק:
 איכ הער, בריגאדיר!
 און שטעטל, און דערפֿל:
 — עס ליכט שוין בא מיר.
 דו הערסט, בריגאדיר?
 — עס ליכט שוין בא מיר.
 און אלע צוזאמען;
 — דעם מינוט און פֿירן.

א י נ ה א ל ט

ז י ע ט

5	מאָבן.
13	II. ווייגענדיקע ווייטן זיך.
17	III. בויט.
22	IV. דו פילסט, וואָס וועט זיין.
29	V. עס האָבן זיך באַרויקט די לעפל אינ די הענט.
33	VI. אינ בוינגיבוי סונ אונדזערע געוועטן.
42	VII. — כייכיי... כייכיי...
48	VIII. טטאלינטאן.
